

Bemutatták az első magyarországi dinoszaurusztojáást

Két magyar kutatócsoport munkájának együttes eredményeként nemcsak egy ritka fossziliával lettünk gazdagabbak, de a madárszerű dinoszauruszok európai elterjedéséről alkotott kép is megváltozhat.

2020. SZEPTEMBER 24.

A korábbi Lendület-nyertes kutató, *Ősi Attila* által vezetett iharkúti ásatásokon előkerült egy pár centiméter hosszú, rendkívül töredékes, ovális alakú, különös felülettel rendelkező lelet. Bármilyen aprónak és töredékesnek tűnt, annál értékesebbnek bizonyult ez a maradvány, hiszen mára kiderült, hogy nem másról van szó, mint fosszilis dinoszaurusztojásról, amelyhez hasonlót még nem találtak Magyarországon.

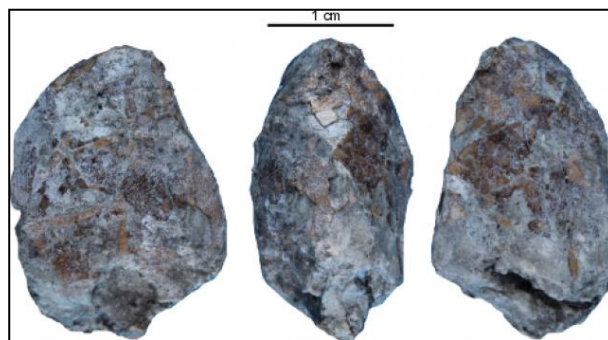
Ahhoz azonban, hogy erre rájöjjenek, egy másik kutatócsoport aprólékos munkájára is szükség volt. Az iharkúti lelőhelyről az ásatások során több ezer késő kréta kori, vagyis nagyjából 85 millió éves fosszilis tojáshéjtöredék került ki. Ezek alaktani, mikroszerkezeti és elemösszetételi vizsgálatának látott neki öt évvel ezelőtti munkatársaival *Prondvai Edina*, aki jelenleg az MTA-MTM-ELTE Paleontológiai Kutatócsoport tagja. A kutatóknak sikerült cáfolniuk egy korábban népszerű elméletet, mely szerint a leletek között előforduló leggyakoribb tojáshéjtípus, mely számos más európai lelőhelyen is előfordul, kihalt, gekkószerű gyíkoktól származik. Kiderült ugyanis, hogy héjdarabok hasonlósága a mai gekkótojásokhoz szó valódi és átvitt értelmében is felszínes – szerkezetük sokkal inkább arra utal, hogy kistermetű ragadozó dinoszauruszoktól, úgynevezett maniraptoráktól származtak.

Prondvaiék 2020 elején megjelent publikációjában kristályszerkezeti vizsgálatokkal minden kétséget kizáróan bebizonyították, hogy nemcsak az iharkúti, de az egész késő kréta kori európai szigetvilágban elterjedt, és gekkótojáshéjnak gondolt leletek is madárszerű dinoszauruszok vagy akár már va-

lódi madarak tojásaihoz tartoztak. Az ilyen jellegű fosszilis tojáshéjakat ezért a tudományos néven *Pseudogeckoolithus*ként (értsd „ál-gekkó-tojás-kő”) ismert tojáshéjtípusba sorolták.

A *Pseudogeckoolithus* tojások és a feltételezett tojásrakó maniraptora dinoszaurusz rekonstrukciója
Illusztráció: Julius Csatonyi

Az apró, 85 millió éves első magyar dinoszaurusztojás különböző nézetekben
Fotó: Szabó Márton

E vizsgálatok nyomán derült ki, hogy *Ősi Attila*ék apró, ovális fossziliája különlegesebb, mint gondolták. „Így döbrentünk rá, hogy ezzel a jelentéktelennek tűnő lelettel nem mászt tartunk a kezünkben, mint az első, Magyarországról előkerült fosszilis dinoszaurusztojáást” – emlékszik vissza *Prondvai Edina*. „A microCT-felvételek alapján a részleges tojásban sajnos nincsenek embrionális csontma-

radványok, és javát a belsejét kitöltő üledékes kőzet alkotja, így csak a felületén tapadó, repedezett héjmaradványok igazolják az eredetét.”

Ugyan a dinótójas szó hallatán mindenki egy görögdinnye méretű tojásra számítana, a varjútojas méretű első magyar példány mégsem okozott csalódást a kutatóknak: „A tény, hogy egy ennyire pici tojas maniraptora dinoszaurusztól származott, és hogy mérete ellenére megőrződött, már önmagában is rendkívül érdekes. A héjtöredékek gyakoriságával együtt ez arra utal, hogy ezek az állatok az egykori folyópart közelében, és talán telepesen fészkeltek.” – magyarázza Prondvai, és hozzáte-

szi: „Ezek az eredmények nem csupán új megvilágításba helyezik a madárszerű dinoszauruszok késő kréta kori európai elterjedéséről alkotott nézeteinket, de felhívják a figyelmet az ilyen apró, töredékes leletek tudományos jelentőségére is.”

Az első magyar dinoszaurusztojas a Magyar Természettudományi Múzeum állandó kiállításának részeként lesz megtekinthető.

Forrás: https://mta.hu/tudomany_hirei/bemutattak-az-első-magyarországi-dinoszaurusztojast-110855

Válogatta: Fonyó Istvánné